

Kohtuasi T-210/01

General Electric Company

versus

Euroopa Ühenduste Komisjon

Tühistamishagi — Konkurents — Komisjoni otsus, mis tunnistab koondumise ühisturuga kokkusobimatuks — Määrus (EMÜ) nr 4064/89 — Aeronautikaga seotud turud — Honeywell'i omandamine General Electric'u poolt — Vertikaalne integreerumine — Pakettmüük — Kõrvaldamise mõjud — Horisontaalsed kattumised — Kaitseõigused

Esimese Astme Kohtu otsus (teine koda laiendatud koosseisus), 14. detsember 2005 II - 5596

Kohtuotsuse kokkuvõte

1. *Tühistamishagi — Ese — Koondumise kontrolli puudutav otsus — Otsus, mis põhineb argumentatsiooni mitmele iseseisvale osale, millest iga osa on otsuse resolutiivosa piisav põhjendus — Ühisturuga kokkusobimatuse kriteeriumid, mis on täidetud asjaomastest turgudest vähemalt ühe osas — Põhjendamatu hagi*
(EÜ artikkel 230; nõukogu määrus nr 4064/89, artikli 2 lõike 1 punkt a ja artikkel 3)

2. *Konkurents — Koondumised — Komisjonipoolne läbivaatamine — Majandusliku olukorra hinnangud — Kaalutlusõigus hindamisel — Kohtulik kontroll — Ullatus — Piirid*
(Nõukogu määrus nr 4064/89, artikkel 2)

3. *Konkurents — Koondumised — Ühisturuga kokkusobivuse hindamine — Eelduse puudumine*
(Nõukogu määrus nr 4064/89)

4. *Konkurents — Koondumised — Ühisturuga kokkusobivuse hindamine — Asjaomase turu arengu prognoos — Väga hoolikalt tehtud analüüsi vajadus — Kohtulik kontroll — Ullatus*
(Nõukogu määrus nr 4064/89, artikli 2 lõiked 2 ja 3)

5. *Konkurents — Koondumised — Ühisturuga kokkusobivuse hindamine — Konglomeraatkoondumine — Mõiste — Asjassepuutuval turul ühe koondumise osalise turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise tõenäosuse arvessevõtmine — Lubatavus — Komisjoni õigus tugineda koondumise tagajärjel tekkiva üksuse prognoositavale käitumisele — Tingimused — Hoolikalt tehtud analüüsi esitamine, milles tuginetakse veenvatele tõenditele*
(Nõukogu määrus nr 4064/89, artikli 2 lõiked 2 ja 3)

6. *Konkurents — Koondumised — Ühisturuga kokkusobivuse hindamine — Konglomeraatkoondumine — Prognoositava konkurentsivastase tegevuse arvessevõtmine — Lubatavus — Komisjoni kohustuse puudumine hinnata selle tõenäosust, arvestades riske, mis võivad kaasneda sellega, et ettevõtja hakkab nii tegutsema*
(EÜ artikkel 82; nõukogu määrus nr 4064/89, artikli 2 lõiked 2 ja 3)

7. *Konkurents — Koondumised — Ühisturuga kokkusobivuse hindamine — Kriteeriumid — Sellise turgu valitseva seisundi tekkimine või tugevnemine, mis takistab märkimisväärselt tõhusat konkurentsi ühisturul — Kumulatiivsus — Vastastikune mõju — Kohustus formaalselt siduda oma seisukohad esimese kriteeriumiga, kuid need, mis on asjakohased ka teise kriteeriumi suhtes, ka teise kriteeriumiga — Puudumine*
(EÜ artiklid 82 ja 253; nõukogu määrus nr 4064/89, artikli 2 lõiked 2 ja 3)

8. *Konkurents — Turgu valitsev seisund — Mõiste*
(EÜ artikkel 82)

9. *Konkurents — Turgu valitsev seisund — Selle määratlemine väga suure turuosa kaudu — Turuosa tugevnemise hindamine avalike hangete kaudu toimival turul, kus hanked puudutavad piiratud arvu suure maksumusega lepinguid*
(EÜ artikkel 82)

10. *Konkurents — Turgu valitsev seisund — Esinemine — Elava konkurentsi mõju asjaomasel turul — Sellise ettevõtja puudumine, kes võiks käituda seda arvestamata — Suure maksumusega toodete suhtes korraldatud avalike hangete võitmiseks tehtud allahindlused — Mõju puudumine*
(EÜ artikkel 82)

11. *Konkurents — Ühenduse eeskirjad — Komisjonipoolne kohaldamine — Sõltumatus kolmanda riigi ametiasutuste antud hinnangutest*

12. *Konkurents — Koondumised — Ühisturuga kokkusobivuse hindamine — Vertikaalsest suhtest tulenev konkurentsivastane mõju — Mõju, mis sõltub ühinenud ettevõtja käitumisest tulevikus — Komisjoni kohustus tugineda veenvatele tõenditele väidetava konkurentsivastase käitumise tõenäosuse tuvastamisel — Tõendamisvabaduse põhimõte*
(Nõukogu määrus nr 4064/89)

13. *Konkurents — Turgu valitsev seisund põhiliste komponentide müügil — Müümisest keeldumine — Kuritarvitamine*
(EÜ artikkel 82)

14. *Konkurents — Koondumised — Komisjonipoolne läbivaatamine — Sellise käitumise tõendamine, mis lähitulevikus tekitab või tugevdab turgu valitsevat seisundit — Kohustus tugineda veenvatele tõenditele*
(Nõukogu määrus nr 4064/89)

15. *Menetlus — Uute väidete esitamine menetluse käigus — Uus väide — Mõiste — Vastamine Esimese Astme Kohtu küsimusele, mis on esitatud menetlust korraldava meetmena — Välistamine*
(*Esimese Astme Kohtu kodukorra artikkel 48 ja artikli 64 lõige 3*)
16. *Institutsioonide aktid — Põhjendused — Kohustus — Otsus, mis erineb varasemalt sarnase või samasuguse olukorra kohta või samade majanduslike tegurite esinemisel tehtud otsusest — Üllatus*
(*EÜ artikkel 253*)
17. *Konkurents — Ühenduse eeskirjad — Rakendamine — Komisjoni poolt selleks ette nähtud reeglid — Tema kohustus nendest kinni pidada — Teatis turu mõiste kohta — Üllatus*
(*EÜ artikkel 82; teatis 97/C 372/03*)
18. *Konkurents — Koondumised — Komisjonipoolne läbivaatamine — Asjaomase turu mõiste — Kriteeriumid — Kaupade asendatavus — Mõiste*
(*Nõukogu määrus nr 4064/89; komisjoni teatise 97/C 372/03 punkt 36*)
19. *Konkurents — Koondumised — Ühisturuga kokkusobivuse hindamine — Turg, mida iseloomustab kaudne ja suhteliselt väike konkurents — Ainsa konkurendi ostmine turgu valitseva ettevõtja poolt — Lubatavus — Tingimused — Tõendid selle kohta, et enne koondumistehingut ei olnud turul üldse tõhusat konkurentsi*
(*EÜ artikkel 82; nõukogu määrus nr 4064/89*)
20. *Konkurents — Koondumised — Komisjonipoolne läbivaatamine — Koonduvate ettevõtjate väljapakutavad kohustused, mis muudavad teatatud koondumise ühisturuga kokkusobivaks*
(*Nõukogu määrus nr 4064/89*)
21. *Menetlus — Hagiavaldus — Vorminõuded — Hagi eseme kindlaksmääramine — Ülevaade fakti- ja õigusväidetest*
(*Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 44 lõige 1*)

22. *Konkurents — Koondumised — Haldusmenetlus — Juurdepääs toimikule — Kaitseõiguse tagamine — Piirid*
(Nõukogu määrus nr 4064/89)
23. *Konkurents — Haldusmenetlus — Juurdepääs toimikule — Eristamine olenevalt sellest, kas tõendid on kasulikud või kahjulikud*
24. *Konkurents — Haldusmenetlus — Juurdepääs toimikule — Kaitseõiguse tagamine — Piirid*
25. *Konkurents — Koondumised — Haldusmenetlus — Juurdepääs toimikule — Juurdepääsu andmisest keeldumine uurimise alustamise ja vastuväiteteatise esitamise vahelisel perioodil — Kaitseõiguse rikkumine — Puudumine*
(Nõukogu määrus nr 4064/89, artikli 6 lõike 1 punkt c)
26. *Konkurents — Koondumised — Haldusmenetlus — Juurdepääs toimikule — Koondumise osaliste juurdepääs toimikule osade kaupa kogu menetluse vältel — Puudumine*
(Nõukogu määrus nr 4064/89 artikli 18 lõige 1)
27. *Konkurents — Koondumised — Haldusmenetlus — Lühikesed menetluse vahetähtajad — Kaitseõiguse tagamise hindamisel kiire menetlemise nõudega arvestamine*
(Nõukogu määrus nr 4064/89; komisjoni määrus nr 447/98, artiklid 13 ja 21)
28. *Konkurents — Haldusmenetlus — Äraakuulamise eest vastutava ametniku sekkumine — Otsus, mis muudab tema seisundit menetluse käigus — Varasema korra otsene asendamine uuega*
(Komisjoni otsus 2001/462, artikli 2 lõiked 1 ja 2)
29. *Ühenduse õigus — Põhimõtted — Põhiõigused — Järgimise tagamine ühenduse kohtu poolt — Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga arvestamine*
(EL artikli 6 lõige 2)

1. Kui otsuse teatud põhjendused on isenesest oma olemuselt sellised, et nende alusel võib otsuse õiguslikult põhjenda-

tuks lugeda, siis ei mõjuta otsuse ülejäänud põhjendustes tehtud vead kindlasti otsuse resolutiivosa.

Lisaks juhul, kui komisjon tugineb oma otsuse resolutiivosas argumentatsiooni mitmele iseseisvale osale, millest igaühelst piisaks sellise resolutiivosas põhjendamiseks, tuleb see otsus tühistada vaid juhul, kui argumentatsiooni iga iseseisev osa on õigusvastane. Seda eeldust arvestades ei ole vaidlustatud otsuse tühistamine õigustatud otsuses esineva otsuse argumentatsiooni, vaid ühte iseseisvat osa puudutava eksimuse või muu otsuse õigusvastaseks muutva asjaolu alusel, sest sellel ei saa otsuse koostanud institutsiooni poolt heakskiidetud resolutiivosas seisukohast olla määravat mõju.

tud koondumistehing võib mõjutada. Seetõttu, kui ta leiab, et nimetatud kriteeriumid on täidetud kasvõi ainult ühe asjaomase turu puhul, tuleb koondumine kuulutada ühisturuga kokkusobimatuks.

Järelikult saab otsuse tühistada vaid siis, kui on põhjust sedastada, et mitte üksnes teatavad selle põhjendused on õigusvastased, vaid ka siis, kui põhjendustest, mis ei ole õigusvastased, ei piisa, et põhjendada teatatud tehingu kokkusobimatust ühisturuga. Sellegipoolest ei kõrvalda selline sedastus vajadust uurida, kas teatavad vaidlustatud otsuses kindlaks tehtud konkurentsiaspektid toetavad üksteist, mistõttu oleks kunstlik hinnata neist igit ühte teistest eraldatult.

See reegel kehtib eriti koondumise kontrolli puudutavate otsuste kontekstis. Komisjon peab keelama koondumise, kui see vastab määruse nr 4064/89 artikli 2 lõike 3 kriteeriumidele. Selle määruse artikli 2 lõike 1 punktist a järeldeb, et komisjon peab koondumise hindamisel arvestama eelkõige ühisturul tõhusa konkurentsi säilitamise ja arendamise vajadust, pidades eelkõige silmas kõigi asjaomaste turgude struktuuri. Seega komisjoni hinnang, kas tehing tekitab või tugevdab ühte või mitut turgu valitsevat seisundit, mille tulemusel tõhus konkurents oleks oluliselt takistatud, peab arvestama tingimusi, mis valitsevad igit sellisel turul, mida teata-

(vt punktid 42–45, 48, 734)

2. Komisjonil on määruse nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle materiaalsoigusnormide ja eelkõige selle artikli 2 kohaldamisel õigus anda majandusalaseid hinnanguid.

Sellest tulenevalt piirdub ühenduse kohtu järelevalve faktiliste asjaolude õigsuse ja ilmse hindamisvea puudumise kontrollimisega.

Ühenduse kohtu järelevalve olemuse seisukohast esineb oluline erinevus ühelt poolt andmete ja faktiliste asjaolude, mida kohus võib talle esitatud argumentide ja tõendite alusel pidada ebatäpseteks, ja teiselt poolt majanduslike hinnangute vahel.

Kuigi tuleb nõustuda, et komisjonil on kaalutusõigus määruse nr 4064/89 materiaalõigusnormide kohaldamisel, ei tähenda see, et ühenduse kohtul tuleb hoiduda komisjoni poolt majanduslikele andmetele antud õigusliku hinnangu kontrollimisest. Ühenduste kohtud peavad muu hulgas kontrollima esitatud tõendite tegelikkusele vastavust, usaldatavust ja omavahelist seotust, samuti kontrollima, kas kogutud tõendid sisaldavad kogu asjakohast teavet, mida keerulise olukorra hindamisel tuleb arvesse võtta, ja kas kõnealused tõendid toetavad järeldusi, mis nende pinnalt on tehtud.

(vt punktid 60, 62, 63, 253)

3. Määrus nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle ei kehtesta mingit eeldust seoses teatatud tehingu ühisturuga kokkusobivusega, mille tõttu ei saa järeldada, et komisjon peaks kahtluse korral kalduma tema pädevusse jäävat koondumistehingut heaks kiitma. Igas ajas tuleb komisjonil ühisturuga kokkusobivuse suhtes võtta kindel seisukoht ja teha vastav otsus.

(vt punkt 61)

4. Arvestades komisjoni majanduslase kaalutusõiguse ulatust määruses nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle sätestatud materiaalõigusnormide kohaldamisel, on tõhus kohtulik järelevalve veelgi enam vajalik, kui komisjon prognoosib plaanitava koondumise tagajärjeks olevat turuarengut.

Sellised prognoosid tuleb koostada eriti hoolikalt, kuna tegemist ei ole minevikusündmuste uurimisega, mille kohta on sageli olemas mitmeid sündmuste põhjusi mõista võimaldavaid tõendeid, ega

ka parajasti käimasolevate sündmustega, vaid asi seisneb tulevikus suurema või väiksema tõenäosusega asetleidvate sündmuste ennustamises, kui ei võetaks vastu otsust kavandatava koondumise keelamise või selle tingimuste täpsustamise kohta. Prognoos, mis koosneb uuringust, kuidas koondumine võib muuta antud turul konkurentsiolukorda kujundavaid tegureid, et kontrollida, kas selle tagajärjeks oleks tõhusa konkurentsi märkimisväärne takistamine, eeldab erinevate põhjuste ja tagajärgede vaheliste seoste ettekujutamist, et arvesse võtta need, mille tõenäosus on kõige suurem.

(vt punkt 64)

5. Konglomeraattüüpi koondumised on sellised, mis ei too endaga otseselt kaasa horisontaalseid kattumisi koondumise osaliste tegevuses ega nende vertikaalsetes suhetes. Kuigi üldiselt sellised koondumised konkurentsi kahjustavaid mõjusid ei põhjusta, võivad neil teatavatel juhtudel sellised mõjud siiski olla. Kui komisjon konglomeraattüüpi koondumise võimaliku mõju prognoosis saab teha järelduse, et turgu valitsev seisund võib konglomeraatmõjude tõttu väga

tõenäoliselt suhteliselt lühikese ajaga tekkida või tugevneda ja et tehingu tulemusena oleks tõhus konkurentsi ühisturus oluliselt takistatud, tuleb tal selline koondumine keelata.

Seetõttu tekitavad konglomeraattüüpi koondumistehingud teatavaid erilisi probleeme, eelkõige seetõttu, et sellise tehingu analüüs võib tugineda prognoosile, mis võtab arvesse ajavahemikku tulevikus, mil ühinemisel tekkiva üksuse teatav tegevus võib suures ulatuses olla otsustav, millised on selle koondumise mõjud. Seega on sellise koondumise järgsed põhjuste ja tagajärgede vahelised seosed raskesti tajutavad, ebakindlad ja raskesti tõendatavad. Seoses sellega on eriti oluline nende tõendite kvaliteet, mis komisjon esitab koondumise ühisturuga kokkusobimatuks kuulutamise otsuse põhjendamiseks, kuna need tõendid peavad kinnitama komisjoni hinnangut, mille kohaselt sellise otsuse vastuvõtmata jätmisel toimub suure tõenäosusega just selline majanduslik areng, millele see asutus tugineb.

(vt punktid 65 ja 66)

6. Komisjonipoolsel konglomeraattüüpi koondumise analüüsimisel tuleb uurida teatavate võtete tulevikus kasutamise tõenäosust terviklikult, ehk arvestades nii ahvatlust neid võtteid kasutada kui ka tegureid, mis võivad seda ahvatlust vähendada või isegi selle kõrvaldada, kaasa arvatud selle käitumise võimalik ebaseaduslik iseloom.

Samas oleks määruse nr 4064/89 preventiivse eesmärgiga siiski vastuolus nõuda komisjonilt, et ta iga koondumise projekti puhul kontrolliks, millisel määral konkurentsivastase käitumise ahvatlus võiks väheneda või olla kõrvaldatud tänu kõnealuse käitumise ebaseaduslikkusele, selle avastamise tõenäosusele, pädevate ametiasutuste järelevalvele nii ühenduse kui ka siseriiklikul tasandil ja võimalikele sanktsioonidele. Seega peab komisjon põhimõtteliselt arvestama teatava käitumise võimalikku ebaseaduslikku ja järelikult karistatavat olemust kui tegurit, mis võib ettevõtja jaoks vähendada või kõrvaldada ahvatlusi selliseks käitumiseks. Viimati nimetatud hinnang ei eelda siiski, et tuleb ammen-davalt ja üksikasjalikult uurida erinevates õiguskordades kohaldatavaid õigus-norme ja rakendatavat karistuspoliitikat, arvestades, et analüüs, mille eesmärk on

kindlaks teha võimalik rikkumine ja veenduda, et see rikkumine on karistatav paljudes õiguskordades, oleks liiga spekulatiivne.

Seega olukorras, kus komisjon saab erilise ja üksikasjaliku uurimise läbiviimiseta teha selles asjas kindlaks asjassepuutuva käitumise ebaseadusliku laadi EÜ artikli 82 või muude ühenduse õigusnormide alusel, mida ta on pädev kohaldama, on tema kohustus õigusvas-tasus tuvastada ja arvestada oma hin-nangus ühinemisel tekkiva üksuse sellise käitumise tõenäosust.

Seetõttu, kuigi komisjonil on õigus tugineda asjassepuutuvate käitumiste seaduslikkuse ja karistuse tõenäosuse kokkuvõtlikule analüüsile, mis põhineb tõenditel, mis tal on koondumise kont-rolli otsuse vastuvõtmise ajal, on sellegi-poolest tema kohustus teha oma hinnangus kindlaks prognoositavad käi-tumised ja vajadusel hinnata ning arves-tada hoiatavat mõju, mis ühenduse

õigusega selgelt või väga tõenäoliselt vastuolus oleval käitumisel võib olla.

võib konkurentsi märkimisväärselt kahjustada, olles iseenesest käsitletav selle seisundi kuritarvitamisena.

(vt punktid 70–75, 303, 304, 424, 425, 468)

7. Määruse nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle artikli 2 lõiked 2 ja 3 kehtestavad kaks kumulatiivset kriteeriumi, mis on seotud esiteks turgu valitseva seisundi tekkimise ja tugevnemise ning teiseks tõhusa konkurentsi märkimisväärse takistamisega ühisturul. Järelikult saab koondumist keelata vaid siis, kui artikli 2 lõikes 3 ettenähtud mõlemad kriteeriumid on täidetud.

Seega võib turgu valitseva seisundi tugevnemine või tekkimine määruse nr 4064/89 artikli 2 lõike 3 mõttes tähendada teatavatel juhtudel *a fortiori* tõendit tõhusa konkurentsi märkimisväärselt takistamisest. Selline sedastus ei tähenda aga, et määruse nr 4064/89 artiklis 2 sätestatud teine kriteerium kattub õiguslikult esimesega, vaid üksnes seda, et asjaomase turu faktilisest analüüsist võib nähtuda, et mõlemad kriteeriumid on täidetud.

Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine võib aset leida siis, kui turgu valitseva seisundiga ettevõtja tugendab seda seisundit nii, et saavutatud valitseva seisundi tase takistab konkurentsi märkimisväärselt, mis tähendab, et turule jäävad vaid ettevõtjad, kelle käitumine sõltub valitsevast ettevõtjast. Turgu valitseva seisundi tugevnemine

Asjaolud, millele komisjon võib tugineda, et tõendada ettevõtja konkurentide tegevusvabaduse puudumise ulatust, mis on vajalik, et teha järeldusi selle ettevõtja turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise kohta, on tihti samad asjaolud, mis on asjakohased selleks, et hinnata, kas turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise tulemusel on konkurents ühisturul märkimisväärselt takistatud. Asjaolul, mis mõjutab märkimisväärselt konkurentide vabadust

määrata iseseisvalt oma kaubanduspoliitikat, võib olla ka tõhusat konkurentsi takistav tagajärg.

Sellest järeldub, et kui teatatud koondumistehingu ühisturuga kokkusobimatuks tunnistava otsuse põhjendustest, sealhulgas turgu valitseva seisundi tekkimise ja tugevnemise analüüsile pühendatud põhjendustest, nähtub, et tehing toob kaasa märkimisväärseid konkurentsiavastaseid mõjusid, ei tule otsust pidada ebaseaduslikuks pelgalt seetõttu, et komisjon ei ole oma kirjeldust otseselt ja täpselt sidunud määruse nr 4064/889 artiklis 2 sätestatud teise kriteeriumiga, olenemata, kas ebaseaduslikkust analüüsitakse EÜ artiklis 253 ettenähtud põhjendamiskohustuse või asja sisu seisukohast. Vastupidine paneks komisjonile puhtalt formaalse kohustuse, mis kohustaks viitama samadele põhjendustele kaks korda — esimest korda asjaomasel turul turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise analüüsis ja teist korda ühisturul tõhusa konkurentsi märkimisväärse takistamise analüüsis.

(vt punktid 84, 86–89)

8. Turgu valitsevat seisundit tõendab asjaolu, et asjassepuutuval ettevõtjal on majanduslik võimsus, mis võimaldab tal takistada asjaomasel turul tõhusa konkurentsi säilimist ja annab talle võimaluse käituda arvestataval määral sõltumatult oma konkurentidest, varustajatest ja lõpuks ostjatest. Komisjonil ei ole vaja turgu valitseva seisundi olemasolu tuvastamiseks tõendada, et ettevõtja konkurendid kõrvaldatakse turult, isegi kui seda tehakse pikas perspektiivis.

(vt punktid 85, 114, 243)

9. Kuigi turuosade tähtsus võib turgude lõikes erineda, on väga suured turuosad iseenesest — välja arvatud erandjuhtudel — tõendiks turgu valitseva seisundi olemasolust. Turgu valitsev seisund võib olla olemas 50%-lise turuosa puhul.

Kui tegemist on aga turuga, mida iseloomustab piiratud arv kõrge väärtusega lepinguid, siis ei tähenda asjaolu, et konkreetne äriühing on võitnud viimaseid hankeid, ilmtingimata seda, et keegi tema konkurentidest ei võiks võita järgmist. Tingimusel, et tal on konkurentsi-

võimeline toode ja et teised tegurid ei osutu esimesele äriühingule ülekaalukalt kasulikuks, võib konkurent alati võita olulise tehingu ja ühe hoobiga suurendada enda turuosi märkimisväärselt.

Siiski ei õigusta selline sedastus järeldust, mille kohaselt turuosadel puudub peaaegu igasugune väärtus erinevate tootjate võimsuse hindamisel sellisel turul, eriti siis, kui need osad jäävad suhteliselt stabiilseteks või näitavad, et ettevõtjal on kalduvus tugevdada oma seisundit. Isegi avalike hangete turul on asjaolu, et tootja säilitab või tugevdab oma turuosi paljude järjestikuste aastate jooksul, märk võimsusest turul. Saabub kindlasti hetk, kus tootja turuosa ja tema konkurentide turuosade vahelist erinevust ei saa enam panna turul nõudlust moodustavate hangete väikse arvu arvele.

(vt punktid 115, 149–151, 540, 571)

10. Olukord, kus ettevõtja on teiste konkurentide hinnaalanduste surve tõttu sunnitud oma hindu alandama, on üldiselt kokkusobimatu turgu valitsevale seisundile omase sõltumatu käitumisega.

Siiski ei saa konkreetsel turul isegi elava konkurentsi olemasolu välistada turgu valitsevat seisundit sellel turul, sest nimetatud seisundi tunnuseks on põhiliselt võimalus käituda ilma, et konkurentsiga peaks arvestama oma turustrateegias ja ilma, et peaks kannatama sellisest suhtumisest tulenevaid kahjulikke mõjusid. Seega on võimaliku konkurentsi olemasolu turul asjakohane tegur, et hinnata eelkõige turgu valitseva seisundi olemasolu, kuid see ei ole iseenesest otsustav tegur.

Seega turgude puhul, mis puudutavad aeg-ajalt toimuvate avalike hangete kaudu müüdavaid tooteid, kus iga hange puudutab suure maksumusega müüki ja mille tunnuseks on pidevad läbirääkimised, teevad pakkujad kindlasti ühes või teises vormis finantssoodustusi, kuna need moodustavad sellise läbirääkimiste protsessi lahutamatu osa. Seda arvesta-

des ei välista pelk asjaolu, et ettevõtja pakkus teatavate avalike hangete võitmiseks välja allahindlusi, iseenesest tema turgu valitseva seisundi olemasolu.

12. Koondumise konkurentsivastased mõjud, mis tulenevad tarnija ja kliendi otsesest vertikaalsest suhtest, sõltuvad ühinemise tulemusel tekkiva üksuse tulevasesest käitumisest, ilma milleta puudub ühinemise sellel aspektil kahjulik tagajärg. Seega on komisjon kohustatud esitama sellise käitumise tõenäosuse kohta veenvaid tõendeid.

(vt punktid 116, 117, 184, 215, 249)

11. Asjaolu, et ühe või mitme kolmanda riigi pädevad ametiasutused hindavad nende vastavates menetlustes üht küsimust teataval viisil, ei ole iseenesest piisav, et seada kahtluse alla ühenduse pädevate ametiasutuste poolt antud teistsugune hinnang. Ühenduse tasandil haldusmenetluses esitatud asjaolud ja argumentid, samuti nagu kohaldatavad õigusnormid, ei ole ilmtingimata samad, mida arvestavad asjassepuutuvate kolmandate riikide ametiasutused ja mõlema poole hinnangud võivad järelikult erineda. Kui üks pooltest leiab, et kolmandate riikide ametiasutuste järeldust põhjendav arutluskäik on eriti asjakohane ja üle võetav ühenduse menetlusse, võib ta sellele alati põhiküsimuses tugineda, kuid sellise arutluskäigu tõendusjõud ei saa olla otsustav.

Teatavatel juhtudel võivad sellisteks tõenditeks olla majandusuuringud, milles tuvastatakse turu tõenäoline areng ja tehakse kindlaks, et ühinemisel tekkival üksusel on ahvatlus teataval viisil käituda.

Kuna aga ühenduse õiguses peetakse kinni tõendamisvabaduse põhimõttest, ei ole sellist liiki tõendite puudumine iseenesest otsustav. Eelkõige olukorras, kus on ilmselge, et ühe ettevõtja kaubanduslik huvi on nii kaalukas, et see kallutab teatud käitumisele, nagu näiteks võimaluse kasutamine häirida konkureeriva ettevõtja tegevust, ei ole komisjon teinud ilmset hindamisviga, järeldades, et ühinemisel tekkiv üksus hakkab tõenäoliselt prognoositud viisil tegelikult

(vt punkt 179)

käituma. Sellisel juhul võib lihtne majanduslik ja kaubanduslik tegelikkus olla kohtupraktikas nõutav veenev tõend.

(vt punktid 295–297, 433)

kardab, et käitumise rakendumisel oleksid kahjulikud tagajärjed konkurentsile paljudel erinevatel turgudel. Ta on hoopis kohustatud uurima just tõenäolist arengut kõigil turgudel, kus ta üritab tõendada teatatud koondumisest tulevane turgu valitseva seisundi tekkimist või tugevnemist ja esitada selle toetuseks veenvaid tõendeid.

13. Kuigi turgu valitsev seisund ei võta ettevõtjalt õigust kaitsta oma kaubanduslikke huvisid, on tema teatud viisil käitumine õigusvastane, kui sellel on turgu valitsevat seisundit tugevdav ja seda kuritarvitav eesmärk. Turgu valitseva seisundiga ettevõtja keeldumine müüa oma konkurentidele olulist komponenti on seega iseenesest selle seisundi kuritarvitamine.

(vt punkt 306)

(vt punktid 327, 429, 433, 464)

15. Kui Esimese Astme Kohus arvestab vastuseid, mille üks pool on andnud küsimustele Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 64 lõikes 3 sätestatud menetlust korraldava meetme raames, ei rikuta kodukorra artiklit 48, kui teisel poolel on vajadusel olnud võimalik võtta nende asjaolude suhtes kohtuistungil seisukoht.

14. Komisjonil tuleb koondumise mõjude analüüsimisel turgude tulevast arengut tõendada veenvate tõenditega ja turu tulevast arengut puudutava piisava tõenäosusega, mitte üksnes prognoosida, et teatav käitumine võib lähitulevikus aset leida, vaid et see käitumine põhjustab lähitulevikus ka turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise. Ei piisa, et komisjon esitab mitmeid loogilisi kuid hüpoteetilisi etappe, mille puhul ta

(vt punkt 505)

16. Erinevalt selles olukorras kehtivatest reeglitest, kus otsus tehakse varasema otsustuspraktika kohaselt, ei saa komis-

jon juhul, kui ta varasemast otsustuspraktikast kõrvale kaldub, piirduda ainult kokkuvõtva põhjendusega, vaid tal on eriline põhjendamiskohustus; sellest ei saa aga järeldada, et komisjonil tuleb lisaks sellele, et ta põhjendab otsust asja toimikus sisalduvate dokumentide põhjal, esitada need konkreet- sed põhjused, mille tõttu ta on teinud erineva otsuse võrreldes otsusega vara- semas asjas, mis puudutas sarnaseid või samu olukordi, või milles esinesid samad majanduslikud tegurid.

(vt punkt 513)

asjakohased, neid, mis sobivad paremini teatava asja olukorras.

Asjaomase turu mõiste teatistes ei ole komisjon võtnud endale kohustust kasu- tada nõudluse asendatavuse hindamiseks teatud konkreetset erilist meetodit. Ta on hoopis sedastanud, et tema võetav lähenemisviis peab muutuma vastavalt iga üksikjuhtumiga seotud olukorrale, ja on jätnud endale märkimisväärse kaalutusõiguse, et saaks iga üksikjuhtu- mit käsitleda asjakohaselt.

17. Komisjon ei või loobuda endale kehtes- tatud reeglite täitmisest. Seega, kuna teatis asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsioiguses sätestab kohustusliku sõnastusega meetodi, mille alusel tuleb komisjonil määratleda tule- vased turud, ja selles ei jäeta mingit kaalutusruumi, tuleb komisjonil tegeli- kult arvestada teatise sõnastust.

(vt punktid 516, 519)

Komisjon on teatise sõnastuses endale jätnud laia kaalutusõiguse, mis võimal- dab tal valida tõenditest või lähenemis- viisidest, mis võivad olla teoorias

18. Mis puudutab komisjonipoolset koon- dumise ühisturuga kokkusobivuse hin- damist ja arvestades, et teatise asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurent- siõiguses punkt 36 täpsustab, et „funk- sionaalne asendatavus või omaduste sarnasus ei ole iseenesest piisavad kri- teeriumid, kuna klientide reaktsioon suhtelistele hinnamuutustele võib põhi- neda ka muudel kaalutlustel”, siis järeld- dub sellest tsitaadist hoopis, et teatavatel

juhtudel ja pigem üldreeglina on tooted, mis on funktsionaalselt üksteisega asendatavad ja mille omadused on samasugused, asendatavad, välja arvatud spetsiifilised vastupidised olukorrad.

ettevõtjate äritegevusel põhinevate toodete või teenuste tavapärasel konkurents.

(vt punkt 524)

Olukorras, kus ainus vahetu konkurents teataval turul on kaudne ja juba suhteliselt nõrk, on eriti kahjulik, et ettevõtja ostab ainsa konkurendi, kes asjaomasel turul veel müügiga tegeleb. Analoogia alusel tuleb kohaldada eespool nimetatud põhimõtteid, mis on välja töötatud ettevõtjate koondumise kontrolli õiguslikule valdkonnale lähedases turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keelu valdkonnas, ja järeldada, et mida olulisema turgu valitseva seisundiga on ettevõtja, seda erilisem kohustus on tal hoiduda tegevusest, mis võib nõrgendada konkurentsi, ja veelgi enam tegevusest, mis võib kõrvaldada turule veel alles jäänud konkurentsi.

19. EÜ artikli 82 kohaldamisel ei ole ettevõtja turgu valitseva seisundi tuvastamine isenesest etteheide ettevõtjale, vaid see tähendab üksnes seda, et sõltumata sellise seisundi põhjustest on asjaomasel ettevõtjal eriline kohustus oma käitumisega mitte kahjustada ja moonutada konkurentsi ühisturul. EÜ artiklis 82 sätestatud kuritarvitamise mõiste on ka objektiivne mõiste, mis tähendab turgu valitseva seisundiga ettevõtja käitumist, mis võib mõjutada sellise turu struktuuri, millel just asjaomase ettevõtja olemasolu tõttu on konkurents nõrgenenud, ja mis takistab turul veel olemasoleva konkurentsi säilimist ja selle konkurentsi arengut seetõttu, et see ettevõtja kasutab teisi vahendeid kui need, mida kasutatakse

Seega tuleb sellises olukorras koondumise osalistel esitada tõendeid, et enne koondumistehingut ei olnud turul üldse tõhusat konkurentsi.

(vt punktid 549–551)

20. Määruse nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle alusel on komisjon pädev heaks kiitma

vaid selliseid kohustusi, mis muudavad komisjonile teatatud koondumistehingu ühisteruga kokkusobivaks. Seega tuleb järeldada, et poolte väljapakutud struktuurilised kohustused täidavad selle tingimuse vaid siis, kui komisjon saab kindlalt järeldada, et neid oleks võimalik täita ja et neist tulenevad äritegevuse uued struktuurid on piisavalt elujõulised ja kestvad selleks, et turgu valitseva seisundi tekkimine või tugevnemine või tõhusa konkurentsi takistamine, mida kohustusega üritatakse ära hoida, ei saaks toimuda lähitulevikus.

(vt punktid 555, 612)

21. Õiguskindluse ja hea õigusemõistmise tagamiseks peavad selleks, et hagiavaldus oleks vastuvõetav, selle aluseks olevad olulised faktilised ja õiguslikud asjaolud tulenema vähemalt kokkuvõtlikult, ent ühtselt ja arusaadavalt hagiavalduse tekstist. Kuigi teatud täpselt määratletud punktide osas saab hagiavalduse teksti toetada ja täiendada viidetega hagiavaldusele lisatud tõendite osadele, ei saa üldine viide kirjalikele dokumentidele,

isegi kui need on hagiavaldusele lisatud, asendada õigusliku argumentatsiooni peamisi elemente, mis peavad olema välja toodud hagiavalduses.

(vt punkt 592)

22. Toimikuga tutvumise õiguse eesmärk konkurentsiasjades on anda vastuväite-teatise adressaatidele võimalus tutvuda komisjoni toimikus sisalduvate tõenditega, et nad saaksid esitada tõhusalt oma seisukohti järelduste kohta, mida komisjon on asjassepuutuvate tõendite põhjal vastuväiteteatises teinud. Õigus tutvuda toimikuga on põhjendatud vajadusega tagada asjaomastele ettevõtjatele võimalus ennast tõhusalt kaitsta asjassepuutuvas vastuväiteteatises nende vastu esitatud vastuväidete eest.

Komisjon saab siiski keelata juurdepääsu teatavatele dokumentidele, eelkõige teiste ettevõtjate ärisaladusi sisaldavatele dokumentidele või nende osadele, komisjoni sisedokumentidele, teabele, mille põhjal saab kindlaks teha anonüümseks jääda soovivaid kaebuse esitajaid ning teabele, mis on komisjonile esitatud tingimusel, et selle konfidentsiaalsus säilib.

Kuigi ettevõtjatel on õigus kaitsta oma ärisaladust, peab selle õiguse kaitsmine olema tasakaalus kaitseõiguse tagamisega. Komisjon võib vastandlike huvide arvessevõtmiseks koostada ärisaladusi või muid tundlikke andmeid sisaldavate dokumentide mittekonfidentsiaalseid versioone. Samu põhimõtteid tuleb kohaldada määruse nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle alusel uuritavate koondumisasjade toimikuga tutvumisele, kuigi selliste põhimõtete kohaldamisel tuleb mõistlikult arvestada kiiruse nõudega, mis iseloomustab üldiselt määruses sätestatud. Koondumise kontrollimisel puudub kaitseõiguste tagamiseks vajadus kohaldada erinevat või laiemat kaitset kui seda antakse õigusrikkumiste asjades.

menetluse seaduslikkust. Vastupidi, kui ilmneb, et ettevõtjal ei ole olnud haldusmenetluses võimalust tutvuda talle kasuks tulevate dokumentidega ehk tõenditega, mis oleksid võinud olla kasulikud tema kaitse ettevalmistamiseks ja mille tõttu haldusmenetluses oleks jõutud teistsugusele lõpptulemusele, kui ettevõtja oleks saanud neile viidata, tuleb üldjuhul pidada otsuse arutluskäiku, mida selline dokument mõjutab, viga sisaldavaks.

(vt punkt 649)

(vt punktid 629–631)

23. Konkurentsialases haldusmenetluses tuleb eristada isiku kahjuks tulevat teavet sisaldavaid tõendeid ja dokumente, mis on ise süüst vabastavad või sisaldavad isiku suhtes kasulikke tõendeid, kui käsitletakse juurdepääsu toimikule. Kahjustavad tõendid on asjakohased vaid siis, kui komisjon neile tugineb, millisel juhul on neist teavitamine oluline, kuid kui ta neile ei tugine, ei mõjuta nende esitamata jätmine mingil viisil

24. Konfidentsiaalsustaotlus võib õigustada konkurentsimenetluses juurdepääsu keeldu kolmandatelt isikutelt pärinevatele dokumentidele, nagu näiteks kaebused. Turgu valitseva seisundiga ettevõtja võib võtta sunnimeetmeid selliste konkurentide, tarnijate või klientide suhtes, kes on teinud komisjoni läbiviidud uurimises koostööd, ja sel juhul kolmandad ettevõtjad, kes annavad komisjoni uurimise käigus talle dokumendid, mille osas nad leiavad, et nende andmine võib

põhjustada nende suhtes sunnimeetmete võtmise, annavad nad need üksnes selle teadmise, et nende esitatud konfidentsiaalsustaotlust arvestatakse.

haldusmenetluse toimikuga, on andnud talle võimaluse avaldada aegsasti oma seisukoht komisjoni poolt arvessevõetud vastuväidete kohta.

(vt punkt 650)

(vt punktid 692 ja 693)

25. Konkurentsioigusega seotud menetluses puudutab õigus olla ära kuulatud üksnes väiteid, millega komisjon kavatseb arvestada.

Kuna määruse nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle artikli 6 lõike 1 punktis c mõeldud menetluse alustamist puudutava otsuse eesmärk ei ole esitada pooltele vastuväiteid, vaid esitada üksnes tõsised esialgsed kahtlused, mis komisjonil on tekkinud ja mille tõttu ta saab algselt uurimise teise staadiumi, ei saa ettevõtja väita, et asjaolu, et enne vastuväiteteatise esitamist puudus tal juurdepääs toimikule, on mõjutanud tema kaitse ettevalmistamise võimalust. Asjaolu, et ettevõtjal on olnud võimalus esitada asjas kirjalikke ja suulisi märkusi vastuväiteteatise kohta pärast seda, kui tal oli olnud võimalus tutvuda komisjoni

26. Kuigi määruse nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle artikli 18 lõigetele 1 ja 3 kohaselt peab koondumise osalistel olema õigus esitada märkusi menetluse alustamisest alates, ei tähenda see, et komisjon peaks andma neile võimaluse tutvuda enda haldusmenetluse toimikuga sellises varases staadiumis. Seda, et osalistel peab olema võimalus tutvuda komisjoni haldustoimikuga, et võimaldada enda kaitsmist komisjoni vastuväiteteatise esitatud lõplike vastuväidete vastu, ei saa tõlgendada nii, et komisjoni kohustatakse andma neile võimalus tutvuda tema toimikuga osade kaupade kogu menetluse ajal, sest see oleks institutsioonile ebaproportsionaalne kohustus.

(vt punkt 694)

27. Et komisjon saaks järgida määruses nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle ettenähtud tähtaegu, on vaja, et menetluse igas staadiumis määratavad vahetähtajad oleksid samuti lühikesed. See asjaolu muudab olukorra, milles kõik menetluse pooled peavad töötama, vähem soodsaks, kuid seadusandja on leidnud, et menetluse kui terviku kiirusest saadav kasu õigustab neid ohverdusi, arvestades eelkõige koondumisest teatanud osaliste kaubanduslikku huvi viia oma projekt lõpule nii kiiresti kui võimalik. Kaitseõiguste väidetavate rikkumiste hindamisel määrust nr 4064/89 puudutava menetluse kontekstis on vaja arvestada nimetatud määruse üldisele mõttele omase kiire menetlemise nõudega.

Seetõttu võivad koondumise osalised tugineda neile menetluses antud tähtaegade lühidusele üksnes siis, kui need tähtajad ei ole kogu menetluse pikkust arvestades proportsionaalsed.

(vt punktid 701–703)

Samuti sätestatakse määruse nr 447/98 nõukogu määruses nr 4064/89 ettenähtud teatiste, tähtaegade ja ärakuulamiste kohta artiklis 21, mida kohaldatakse eelkõige selle määruse artiklis 13 kehtestatud vastuväiteteatisele vastamiseks antavatele tähtaegadele, et komisjon võtab arvesse avalduste koostamiseks kuluvat aega ning asja kiireloomulisust. Komisjoni ülesanne on seega võimaluste piires kokku sobitada koondumisest teatanud poolte kaitseõigused ja vajadus lõpliku otsuse kiireks tegemiseks.

28. Kuigi ärakuulamisemenetluse eest vastutava ametniku seisundit on muudetud otsuse 2001/462 ärakuulamise eest vastutavate ametnike pädevuse kohta teatavates konkurentsimenetlustes jõustumisel eelkõige selles osas, et ta on nüüdsest haldustasandil otsuse artikli 2 lõike 2 alusel konkurentsi peadirektoraadi asemel seotud konkurentsi eest vastutava komisjoniliikmega, nähtub sellest otsusest selgelt, et ärakuulamise eest vastutava ametniku uus ametikoht asendab otseselt otsuses 94/810 ette nähtud samanimelist endist ametikohta. Seega, kuna puudub otsus, mille alusel oleks ärakuulamise eest vastutava endise ametniku volitused lõppenud vastavalt otsuse 2001/462 artikli 2 lõikele 1, on ta jäänud ametisse ka pärast selle otsuse jõustumist.

Eespool esitatud sätete tõlgendust kinnitab objektiivne vajadus tagada ärakuulamise eest vastutava ametniku ametikoha järjepidevus vastavalt hea halduse põhimõttele. Otsus 2001/462 jõustus vaieldamatult ajal, kui teatud menetlused olid pooleli. Kui otsuse 2001/462 jõustumise tagajärjel koos sellega, et uut ärakuulamise eest vastutavat ametnikku ei olnud nimetatud, ükski isik ei oleks olnud pädev seda ametit pidama, oleks olnud neid menetlusi võimatu jätkata, millega oleks ka võetud määruse nr 4064/89 sätetelt ja otsuse 2001/462 sätetelt tõhus mõju sellistele menetlustele. Seetõttu oli ärakuulamise eest vastutav ametnik, kes oli ametis otsuse 2001/462 jõustumisel, edasi pädev kuni uue korra kehtestamiseni, vähemalt selliste menetluste lõpule viimiseks, mis olid juba tema uurida.

(vt punktid 719 ja 720)

29. Põhiõigused on ühenduse õiguse üldpõhimõtete lahutamatu osa, mille järgimist tagab ühenduse kohus. Euroopa Kohus ja Esimese Astme Kohus lähtuvad nii liikmesriikide ühesugustest riigiõiguslikest tavadest kui ka sellistes inimõiguste kaitset käsitlevates rahvusvahelistes lepingutes sisalduvatest seisukohtadest, mille raames liikmesriigid teevad koostööd ja millega nad on ühinenud. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon on sellega seoses eriti oluline. EL artikli 6 lõikest 2 nähtub, et „Liit austab põhiõigusi kui ühenduse õiguse üldpõhimõtteid, nagu need on tagatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga ning nagu need tulenevad liikmesriikide ühesugustest riigiõiguslikest tavadest”.

(vt punkt 725)